

DISKRIMINERINGSNEMNDA

Offentlig versjon

Sak 2025/121

A mfl.

mot

Drammen kommune

Uttalelse av 5. desember 2025 fra Diskrimineringsnemnda.

Nemndas sammensetning:

Elisabeth Deinboll (nemndleder)

Reidun Wallevik

Bjørnar Borvik

Anniken Mellegaard Douglass

Torstein Frantzen

Postadresse	Telefon	E-post	Hjemmeside
Diskrimineringsnemnda Dreggsallmenningen 10-12 5003 Bergen	(+47) 909 33 125	post@diskrimineringsnemnda.no	www.diskrimineringsnemnda.no

Saken gjelder spørsmål om Drammen kommune har handlet i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av religion, livssyn og/eller politisk syn ved å pålegge ansatte i barnehage- og skolesektoren å delta på markeringen ved heising av regnbue-/prideflagget under Mangfoldsuka 2024.

Bakgrunn for saken

I april 2022 vedtok Drammen kommune et flaggreglement som la til rette for bruk av regnbue-/prideflagget, og kommunen vedtok også innkjøp av flagget for distribusjon til kommunens barnehager og skoler.

Direktør for oppvekst, Thomas Sola Larsen, og ledelsen i kommunens barnehager og skoler ble i 2023 enige om å ha en felles flaggdag 31. mai 2023, der regnbue-/prideflagget skulle heises ved alle barnehagene og skolene. I etterkant av markeringen av pride i 2023 gjennomførte kommunen en evaluering. Kommunen besluttet å bytte navn fra Pride til Mangfoldsuka, og det ble innført minimum én felles flaggdag i alle barnehagene og skolene.

I 2024 var det felles flaggdag 28. mai. På enkelte skoler ble flagget heist før elevene kom om morgenen, og på andre skoler ble flagget heist under en fellessamling. I barnehagene var det ulik praksis, men ingen fellessamling med flaggheising.

I 2025 ble det besluttet at alle skolene heiser flagget før elevene kommer om morgenen, og at det settes ut balkongflagg i barnehagene slik det gjøres ved bursdager.

A er ansatt som lærer ved X skole i Drammen kommune. A har fått fullmakt til å representere elleve andre ansatte i barnehage- og skolesektoren i Drammen kommune. A mfl. klaget inn Drammen kommune til Diskrimineringsnemnda 31. januar 2025. Saken var berammet til nemndmøte 12. mai 2025, men nemndleder besluttet at den skulle overføres til forsterket nemnd, jf. forskrift om organisasjon, oppgaver og saksbehandling for Diskrimineringsnemnda (FOR-2017-12-20-2260) § 6 siste ledd.

Saken ble behandlet i forsterket nemnd 29. august 2025 i Diskrimineringsnemndas lokaler i Bergen og via videolink. Nemnda var satt med nemndlederne Elisabeth Deinboll, Bjørnar Borvik, Reidun Wallevik, Anniken Mellegaard Douglass og Torstein Frantzen. Sekretariatet var representert ved Kristine Fleten Sandven (møteansvarlig), Ashan Nishantha, Thea Austgulen, Birthe Lill Christiansen og Helene Eggan.

A møtte fysisk til muntlig forhandling i Diskrimineringsnemndas lokaler. Drammen kommune ved direktør for oppvekst Thomas Larsen Sola, kommunalsjef for skole Lillian Sandbakken Eilertsen, Mari Lindhaug Pharo fra læringsstøttende team, styrer ved Y barnehage B, rektor ved X skole C, og

advokat Sølve Holen Robstad fra Kommuneadvokaten i Drammen kommune deltok via videolink. Som observatør deltok også advokat Anne Dalheim Jacobsen fra Kommuneadvokaten i Drammen kommune via videolink.

Partenes syn på saken

Hovedtrekkene i A mfl. (heretter klagerne) sitt syn på saken

Drammen kommune har diskriminert klagerne på grunn av religion, livssyn og politisk syn.

Klagerne ønsket ikke å delta på flaggheisingen og markeringen 28. mai 2024. Markering av pride og flaggseremoni, uten mulighet for fritak, innebærer diskriminering av klagerne på bakgrunn av overbevisninger og identitet begrunnet i religion, livssyn og politisk syn. Klagerne har noe ulik begrunnelse for hvorfor de mener at pålegget om deltakelse i flaggheisingen er diskriminerende.

Regnbue-/prideflagget er i konflikt med klagernes overbevisning

Klagerne er uenige med kommunens påstand om at regnbue-/prideflagget ikke har noe med pride å gjøre, og at flagget kun gir uttrykk for allmenne mangfoldsverdier. Kommunen relativiserer flaggets betydning i en slik grad at det mister sin grunnleggende betydning. Kommunens angivelse av flaggets meningsinnhold varierer og spriker i en grad som ikke gir flaggets betydning en rettferdig beskrivelse. Kommunen er vel kjent med at svært mange familier og ansatte forbinder flagget med noe helt annet enn det kommunen gjør. Klagerne viser også til at kommunen ikke har tatt avstand fra pride og pridemarkeringen, men at de har videreført og utvidet det til Mangfoldsuka.

Store norske leksikon angir at pride og regnbue-/prideflagget handler om å synliggjøre skeiv kjærlighet, seksuallangfold og kjønnsangfold "overfor storsamfunnet". Det er underkommunisert at pride og prideflagget profilerer politiske vedtak og reformer som endrer lover og regler med betydelige juridiske, økonomiske og politiske konsekvenser.

Av hjemmesidene til Oslo Pride og Foreningen FRI (som eier Pride i Drammen), fremgår det at bevegelsen kjemper for normendringer og at de har som mål å blant annet liberalisere ruspolitikken, tillate surrogati og salg av sex. Det er videre vedtatt en politisk plattform som arbeider for at trossamfunnene skal fratas vigselfrett, og at prostitusjon skal kalles sexarbeid og legaliseres.

Dessuten hevdes en forståelse av kjønnsom mange er urolig for kan rekruttere til kjønnsinkongruens, og dermed til medisinske inngrep som det advares mot. Pride er et verktøy for å fremme disse verdiene og flagget benyttes som et symbol på dette. Kommunen kan ikke forvente at flagget skal løsrives fra

eierorganisasjonene bak pride og deres politiske plattform, og kommunen har heller ikke mandat til å endre eller omdefinere dette til eget bruk.

Forskere som NRK plukket ut våren 2024 til å forklare regnbue-/prideflagget, var samstemte i at pride og flagget er politisk. Det er en kjensgjerning at mens noen politiske partier kjemper for pride i skoler og barnehager, kjemper andre partier imot. Å fremstille flagget som noe allment, apolitisk og uomstridt, er uærlig. Kommunen har heller ikke avgrenset hvilke saker og verdier de konkret støtter og ikke støtter innenfor pride. Markeringer med sang, heising av regnbue-/prideflagg og appeller, signaliserer en generell støtte til de verdiene og den politikken som fremmes i tradisjonell pride.

Diskriminering på grunn av religion, livssyn og politisk syn

I 2024 ble klagerne pålagt å delta på flaggheisingen og den tilhørende markeringen. I denne forbindelse var de ansatte også nødt til å samle og føre elevene til flaggheisingen og markeringen.

Det er vanskelig å trekke en definitiv grense mellom diskriminering på grunn av religion og diskriminering på grunn av politisk syn. For mange av klagerne er synet på kjønn dypt religiøst, og flere av disse opplever at budskapet i pride står i sterk konflikt med deres overbevisning. Pride representerer brudd på normer for familie og seksualitet, blant annet en normalising av et mangfold av seksualiteter og familiedefinisjoner som likeverdige idealer for samfunnet. Mange religiøse støtter ikke dette. Flere store verdensreligioner fastholder at all seksuell atferd utenfor ekteskapet mellom én mann og én kvinne anses som hor eller synd. Hellige tekster innenfor jødedommen og kristendommen fremmer Gud som skaper og designer, og at kjønn er gitt og absolutt. Ansatte som pålegges å lære barn at det finnes flere kjønn, at kjønn blir tildelt ved fødselen og at kjønnsskifte er rett, får alvorlige samvittighetskvaler. For mange religiøse er samvittigheten hellig og helt nødvendig i det å etterleve sin tro. Drammen kommune tvinger ansatte til å trosse egen samvittighet gjennom tvungen deltakelse og medvirkning til markeringen. Samlet utgjør dette diskriminering av ansatte som har et annet syn på kjønn og seksualitet enn det regnbue-/prideflagget fremmer.

Flagget assosieres til tidligere prideparader. Flere ansatte forbinder pride og flagget med seksualisert bekledning, synliggjøring av seksuelle preferanser, protest mot normer og politisk kamp om rettigheter. Det er i strid med de ansattes samvittighet å introdusere barn eller ungdom for et flagg som kan rekruttere til et positivt syn på prostitusjon, kjønnsskifte eller lignende.

Kommuneledelsen begrunner pride og bruk av flagget med at alle elever skal oppleve et trygt og inkluderende fellesskap, der mangfold er en ressurs. Erfaringene fra 2023 og 2024 viser at tvungen deltakelse i tilknytning til pride ikke er trygt. Elever og ansatte gjemmer seg på skolens område, ansatte tar

ulønnet permisjon eller opplever samvittighetskvaler for arbeid de pålegges, og frykter å miste jobben.

Enkeltansatte har blitt truet med at det kan få konsekvenser for fremtiden som lærer hvis de nekter å delta på markeringen eller dersom de kritiserer obligatorisk pride i skolen. Ansatte har opplevd omfattende ubehag og et stort press fra både arbeidsgiver, ledere, kollegaer, foreldre og media. Mange ansatte motsetter seg tvungen deltakelse, og situasjonen er uholdbar for flere av disse.

Klagerne påstår seg ikke diskriminert ved 1) deltakelse på Mangfoldsuka, 2) pliktig deltakelse på markering for mangfold, inkludering, likeverd og menneskeverd og 3) pliktig deltakelse på markering med flagging for mangfold. Poenget for klagerne er at regnbue-/prideflagget ikke representerer mangfold, inkludering, likeverd og menneskeverd, men at det tvert imot ekskluderer de som forbinder flagget med udemokratiske verdier og brudd på normer. Det ville ikke vært diskriminering dersom det norske flagget ble brukt under flaggheisingen og markeringen. Ved å bruke regnbue-/prideflagget løfter ikke kommunen frem det hele og reelle mangfoldet, men den diskriminerer og forskjellsbehandler flere minoritetsgrupper til fordel for én bestemt minoritet. Kommunen presser dermed religiøse og politiske minoriteter ut av fellesskolen ved ikke å respektere deres religion, politiske meninger og samvittighet.

Klagerne kjenner seg ikke igjen i kommunens påstand om at de av religiøse grunner er uenige i læreplanens syn på kjønn og seksualitet. Klagerne har ingen problemer med læreplanen. Poenget til klagerne er at pride og regnbue-/prideflagget verken er pedagogiske verktøy eller noe som fremgår av læreplanen, opplæringsloven eller barnehageloven. Læreplanen og opplæringsloven § 1-3 fremmer kulturelt mangfold, ikke seksuelt mangfold.

Det er opplæringsloven med forskrift og læreplanverket som definerer opplæringen, ikke direktøren i Utdanningsdirektoratet. Obligatorisk markering av pride er ikke en nødvendig aktivitet i skolens opplæring for å formidle grunnleggende verdier som menneskeverd, likestilling og likeverd. Det er lite trolig at det er bred oppslutning om verdiene bak pride. Uansett er det uakseptabelt at minoriteten skal påtvinges flertallets verdier.

Drammen kommune forskjellsbehandler også klagerne ved at ingen får fritak eller reservasjon fra pridemarkeringen. Kommunen lar ansatte reservere seg mot undervisningsopplegg, markeringer og gudstjenester i andre sammenhenger, for eksempel ved 17. mai, jul, påske og FN-dagen. Dette omfatter blant annet juletregang, skolegudstjenester, adventsstunder og bursdagsmarkeringer.

Hovedtrekkene i Drammen kommune sitt syn på saken

Drammen kommune har ikke diskriminert A mfl. på grunn av religion, livssyn og politisk syn.

Kommunens markering – utvikling fra Pride til Mangfoldsuka

I 2022 var kommunens handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø ferdig. Opplæringslovens kapittel 12-2, som sier at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, inkludering, trivsel og læring, var utgangspunktet for at kommunen satte ekstra fokus på temaet i juni 2023 og knyttet det til pride.

I april 2022 vedtok Drammen kommune et flaggreglement som la til rette for flagging med regnbueflagget. I kommuneplanens samfunnsdel understrekes at ««mangfold og inkludering» er ett av seks prioriterte politikkområder. Å flagge med regnbueflagget fra kommunale flaggstenger er en tydelig måte å visualisere dette politikkområdet».

Våren 2023 gjennomførte kommunen medvirkningsrunder med elevrepresentanter og FAU-ledere. Det ble også satt ned en arbeidsgruppe som samlet innspillene og kom med ideer til skolene med tanke på markering av pride. Dette året ble det gjennomført felles flaggdag 31. mai 2023.

I etterkant av markeringen i 2023 ble det gjennomført en evaluering. Det var enighet i rektorgruppen om at det var en viktig markering som de ønsket å fortsette med. På bakgrunn av at noen skoler hadde opplevd at flagg ble revet ned og at noen elever ikke forsto hvorfor det ble flagget, samt at noen fant det problematisk at det ble omtalt som en markering av pride, ble det satt ned en arbeidsgruppe bestående av skolemyndighet og ledere. Arbeidsgruppen samlet innspill og kom med idéer til skolene om innholdet i markeringen. Det ble blant annet besluttet å bytte navn fra Pride til Mangfoldsuka.

Kommunen ønsket også felles retningslinjer og mer likhet på tvers av barnehagene og skolene i kommunen, herunder en felles flaggdag for alle, og valgfri flagging utover dette. Når alle skoler markerer dagen samtidig, styrkes dessuten budskapet om at alle elever, uansett bakgrunn, identitet eller tilhørighet, er velkomne. Det synliggjør at skolen er en arena for alle, med likeverd som et grunnleggende prinsipp, og gir et tydelig signal om at skolene arbeider mot diskriminering og for inkludering. Ved å heise regnbueflagget viser skolen at en står samlet mot mobbing, trakassering og diskriminering.

Markeringen

Mangfoldsuka har som mål å være en inkluderende markering for alle, forankret i opplæringsloven, læreplanverket, rammeplan for barnehage, nasjonale føringer og lokale planer for skole og barnehage.

På X skole, der A er ansatt, ble regnbueflagget heist i skolegården under en fellessamling 28. mai 2024. Rektor holdt en tale om det å være venner og at alle er like verdifulle, og avslutningsvis sang de «Barn av regnbuen». I løpet av Mangfoldsuka ble det gjennomført felles aktiviteter på tvers av trinn for å skape fellesskap og inkludering, herunder en lekedag for 1. trinn, at alle kler seg i en farge de ønsker på fellessamlingen, og en felles dans.

Kommunen forventet at alle ansatte – som del av sitt ordinære arbeid og sitt profesjonelle ansvar – deltok i gjennomføringen av Mangfoldsuka. Dette innebar å bidra til planlegging og gjennomføring av aktiviteter og samlinger knyttet til mangfold og inkludering, for eksempel undervisning om temaer for Mangfoldsuka, lede aktiviteter som for eksempel hinderløyper, «BlimE-dansen», sanger, etc., og planlegge og gjennomføre aktivitetsdag på tvers av klasser og trinn. Videre var det forventet at de ansatte deltok i fellessamlingen, der det informeres eller markeres hvorfor det flagges med regnbueflagget. Kommunen forventet også at de ansatte, som trygge og tydelige voksne, støttet opp om skolens eller barnehagens verdigrunnlag i møte med barn og unge.

Det er viktig å understreke at markeringen som alle skolene skulle ha knyttet til flaggingen, ikke skulle være en «seremoni» eller «feiring». Markeringen skulle ha søkelys på fellesskap og inkludering, men utover dette var det opp til hver enkelt skole å bestemme innholdet.

Deltakelse i Mangfoldsuka handler ikke om å gi uttrykk for personlige meninger, eller om å forkynne en særskilt «politisk ideologi». Poenget er å konkretisere verdigrunnlaget for skolene i Drammen gjennom en positiv markering av mangfold og inkludering. Mangfoldsuka i skolen bygger på grunnleggende verdier som er nedfelt i opplæringsloven – menneskeverd, solidaritet, nestekjærlighet og likeverd.

Drammen kommune har høye mobbetall, og forskning er tydelig på at barn som skiller seg fra majoriteten er spesielt utsatt. Flagging med regnbueflagg og det å lære mer om mangfold som en ressurs, vil gi lærerne en anledning til å ha både vanskelige og gode samtaler med elevene. Det er viktig at alle føler seg inkludert. Det å diskutere utenforskap, tema knyttet til regnbueflagget, ulike livssituasjoner, variasjoner i familier, ulik tro eller kultur, og hvordan det er å leve med funksjonsnedsettelser, er bra for å skape mer forståelse og toleranse.

Rammeplan og læreplan

Arbeidet med likestilling, respekt og mangfold – herunder knyttet til kjønn og seksualitet – er tydelig forankret i norsk lov og i læreplanverket i dag. Drammen kommune understreker likevel at en ikke tilslutter seg eventuelle politiske enkeltsaker som pridebevegelsen eller Foreningen FRI måtte fronte.

Mangfoldsuka er ikke en politisk demonstrasjon, men en verdimarkering. Heller ikke Likestillingsombudet anser at regnbueflagget er et uttrykk for partipolitikk.

Opplæringsloven § 1-1 omhandler skolens formål. Opplæringen skal fremme demokrati og likestilling, og gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, samt utvikle respekt for felles kulturarv og kulturelt mangfold. Respekt for individets overbevisning, nestekjærlighet, likeverd og vitenskapelig tenkemåte er sentrale elementer, herunder respekt for mennesker uavhengig av seksuell orientering eller kjønnsidentitet.

Det å markere Pride og Mangfoldsuka, herunder heising av regnbueflagget, er helt i tråd med skolens formål. Flagget er et internasjonalt anerkjent symbol på mangfold og toleranse, som brukes pedagogisk av Drammen kommune for å synliggjøre budskapet om at «her har alle like stor verdi».

Læreplanverket for skole og barnehage inkluderer kjønn og seksualitet som viktige temaer knyttet til mangfold, trygghet og identitet. Rammeplanen for barnehager uttaler klart at barnehager skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehager skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet. Dette arbeidet er en lovpålagt del av barnehagenes samfunnsmandat. Opplæringsloven § 1-3 nevner ikke eksplisitt mangfoldsformer, men forbyr ikke at skolen jobber med tematikk rundt kjønn og seksualitet. Dagens læreplanverk inkluderer respekt for skeive elevers identitet som en naturlig del av det mangfoldet en skal respektere.

Deltakelse i Mangfoldsuka er klart innenfor det som følger av læreplanen LK20 om kjønn og identitet, og kommunen kan vanskelig se at markering med heising av regnbueflagget går utover det som allerede følger av læreplanen.

Fritak

Kommunen praktiserer fritak på visse områder i skolen, for eksempel ved skolegudstjenester før jul. Slike fritaksordninger er hjemlet i hensyn til religionsfrihet og livssynsneutralitet i skolen. En gudstjeneste er et klart religiøst ritual som ikke alle kan forventes å delta i. Mangfoldsuka er imidlertid ikke et religiøst ritual eller en kontroversiell seremoni. Det er en del av skolens ordinære virke og undervisning, på lik linje med andre holdningsskapende pedagogiske opplegg, for eksempel markering av FN-dagen. Ansatte har normalt ikke rett til å reservere seg fra slikt. Kommunen avviser derfor klagerne anførsel om forskjellsbehandling.

Diskrimineringsforbudet

Diskriminering på grunn av religion og livssyn

Ingen av klagerne har blitt forskjellsbehandlet i denne saken. Alle er underlagt de samme arbeidsoppgavene og alle skal delta på en felles aktivitet på jobb. Ingen ansatte blir ilagt strengere plikter enn andre på grunn av sin religion. At noen ansatte subjektivt opplever et slikt pålegg som problematisk for dem

personlig, gjør ikke ordningen diskriminerende etter loven. Det stilles heller ingen spørsmål om ansattes politiske syn i denne sammenhengen – kommunen krever kun gjennomføring av det vedtatte pedagogiske opplegget, som er likt for alle.

Kommunen erkjenner at regnbueflagget kan oppleves problematisk for enkelte ansatte med konservativ religiøs overbevisning. Kommunen kan imidlertid ikke se at spørsmålet om indirekte diskriminering er aktuelt, da ingen av de ansatte mister noen rettigheter eller blir påført sanksjoner grunnet sin religion; de pålegges kun å utføre sine normale yrkesplikter i tråd med skolens formål.

Det er uansett kommunens vurdering at markeringen rundt flaggheisingen faller utenfor hva som rammes av likestillings- og diskrimineringsloven § 6. Det er snakk om deltakelse i forbindelse med heising av flagg som har sammenheng med feiring av inkludering og mangfold. Det er ikke riktig, slik klagerne hevder, at Drammen kommune «pålegger alle å støtte Pride som en ny norm i Drammen for seksualmoral og kjønnsforståelse».

Kommunen er uenig i klagernes tolkning av hva som er pålagt den enkelte ansatte og hva som er innholdet i vedtaket om flaggreglementet. Vurderingen må ta utgangspunkt i det kommunen faktisk gjør og formidler, ikke hva den enkelte ansatte mener om mangfold og regnbueflagg. Kommunen krever ikke at den enkelte trosser sin religiøse fortolkning eller støtter et bestemt budskap. Kommunen krever kun at den ansatte følger læreplanen om toleranse og respekt mellom grupper i samfunnet med ulike syn. Dette innebærer deltakelse på mangfoldsmarkeringen.

Handlingen som pålegges må ha en viss sammenheng med holdninger av en viss klarhet og alvorlighet. Den enkelte ansatte kan ikke ut fra egen personlig overbevisning definere rekkevidden for det religiøse vernet etter likestillings- og diskrimineringsloven. Selve flaggheisingen og overværingen av denne, er en aktivitet som verken har tilstrekkelig nærhet til et religiøst syn eller manifestasjon av det religiøse synet, jf. HR-2018-1958-A. Det er derfor kommunens vurdering at deltakelse på flaggheising faller utenfor hva som er vernet av likestillings- og diskrimineringsloven.

Selv om det er delte meninger om Pride i ulike trossamfunn, kan kommunen vanskelig se at kun det å delta på eller overvære flaggheisingen er tilstrekkelig tett knyttet til religionsutøvelsen eller livssynet. Motstanden vil i så fall være inspirert av verdier som ikke følger direkte av religionsutøvelsen, men av et tradisjonelt og konservativt livssyn. Ettersom regnbueflagget ikke er et religiøst symbol, er ikke motstanden mot å overvære det tilstrekkelig nært forankret til klagernes religiøse syn.

Det er etter dette kommunens vurdering at deltakelse på flaggheisingen ikke er omfattet av vernet i likestillings- og diskrimineringsloven § 6.

Diskriminering på grunn av politisk syn

Klagerne har full anledning til å ha sin tolkning av hva regnbueflagget symboliserer. Det avgjørende er imidlertid hva kommunen faktisk har bestemt og vurdert opp mot kravene som stilles i opplæringsloven. Markeringen ligger innenfor vedtatte krav i opplæringsloven, og da kan ikke de enkelte deltakernes tolkninger overstyre dette.

Subsidiært – lovlig forskjellsbehandling

Dersom pålegget om deltakelse likevel anses som diskriminering på grunn av religion eller livssyn, så vil det være lovlig forskjellsbehandling eller likestillings- og diskrimineringsloven § 9.

Formålet med markeringen er utvilsomt saklig; å fremme et inkluderende miljø og motvirke diskriminering i skolen. Dette er et formål forankret i lov (opplæringsloven og barnehageloven med forskrifter), i kommunens likestillingsplikter og i grunnleggende menneskerettigheter. I skolen er det særlig viktig å synliggjøre støtte til utsatte grupper. Mangfoldsuka og en felles flaggdag med regnbueflagget er et av flere tiltak for å realisere dette legitime formålet.

Tiltaket er nødvendig for formålet. Noe annet enn en samlet markering vil i realiteten undergrave formålet. En verdimarkering som Mangfoldsuka må favne hele fellesskapet for å gi ønsket effekt. Dersom enkelte ansatte reserverer seg fra en felles markering, sender det et uheldig signal til barna. Det kan tolkes som at ikke alle egentlig støtter budskapet om likeverd. For at mangfoldsmarkeringen skal være troverdig og inkluderende er det nødvendig at alle ansatte deltar side om side med elevene. I tråd med pedagogiske prinsipper skal voksne være tydelige rollemodeller.

Mangfoldsuka er en del av det helhetlige årsplanarbeidet. I andre sammenhenger der skolen arbeider med holdninger, er det en selvfølge at ansatte deltar, for eksempel antimobbeprogram eller markering av FN-dagen. Det ville undergrave skolens autoritet og felles kultur dersom enkelte ansatte skulle fritas fordi de personlig ikke identifiserer seg med budskapet. Pålegget om deltakelse i Mangfoldsuka er nødvendig for å sikre helhetlig gjennomføring i tråd med dens formål.

Tiltaket er ikke uforholdsmessig inngripende overfor de ansatte. Inngrepet består i hovedsak av å være til stede under og medvirke til en kort markering av flaggets betydning, delta/lede fellessamling, samt støtte opp under tematikken i undervisningen den uka. Dette er innenfor normalvariasjonen av hva en lærer/barnehagelærer kan settes til i kraft av stillingen. Markeringen er begrenset i tid, kun én uke av skoleåret og korte fellesarrangementer. Ansatte

blir ikke tvunget til å ytre personlige standpunkter i strid med egen overbevisning – de skal kun gjennomføre et opplegg definert av skolen. Ansatte skal ikke delta i religiøse ritualer eller lignende, alt skjer innenfor rammen av verdier skolen allerede er forpliktet til. Ingen ansatte blir bedt om å sverge sin tro eller endre personlig mening. De blir kun bedt om å respektere andres rettigheter i sin profesjonsutøvelse.

Det er et rimelig krav at ansatte støtter opp om frihet fra fordommer og hat på arbeidsplassen, uavhengig av personlig syn. Kravet er proporsjonalt når veid opp mot de svært positive effektene på skolemiljøet og de sårbare elevgruppene.

Kommunen har hatt medvirkningsprosesser i forbindelse med innholdet i Mangfoldsuka, og hensyn til ulike synspunkter har blitt drøftet. Ingen ansatte har blitt personlig uthengt av ledelsen, og belastningen som beskrives som «omfattende ubehag og press» har oppstått fordi enkelte ansatte selv har frontet sin mostand i media.

Lovens vilkår for lovlig forskjellsbehandling er dermed oppfylt.

Nemndas syn på saken

Nemnda har delt seg i et flertall bestående av Elisabeth Deinboll, Anniken Douglass og Bjørnar Borvik, som er kommet til at det ikke foreligger brudd på likestillings- og diskrimineringsloven, men med ulik begrunnelse, og et mindretall bestående av Torstein Franzen og Reidun Wallevik, som er kommet til at det foreligger brudd på likestillings- og diskrimineringsloven.

Sakens rettslige utgangspunkt

Likestillings- og diskrimineringsloven § 6 forbyr diskriminering på grunn av religion og livssyn. Arbeidsmiljøloven § 13-1 forbyr diskriminering på grunn av politisk syn i arbeidslivet.

Med diskriminering menes direkte eller indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig etter unntaksbestemmelsene i §§ 9 og 10 eller bestemmelsen om positiv særbehandling i § 11.

Indirekte forskjellsbehandling er enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlattelse som vil stille personer dårligere enn andre, på grunn av religion og livssyn, jf. § 8.

I forarbeidene til likestillings- og diskrimineringsloven, Prop. 81 L (2016 – 2017) side 84, går det frem om religion og livssyn:

«Religion og livssyn er selvstendige diskrimineringsgrunnlag i diskrimineringsloven om etnisitet § 6 første ledd. Det er derfor ikke et krav om at religionen eller livssynet har sammenheng med etnisitet eller at

etniske minoriteter er involvert, jf. Ot.prp. nr. 33 (2004–2005) kapittel 10.1.8.8. [...]

Livssyn er sidestilt med religion som diskrimineringsgrunnlag. Dette er i tråd med Grunnloven § 2 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 9. Uttrykket «livssyn» omfatter både religiøse og sekulære livssyn. Mer generelt kan livssyn defineres som det mennesker tror på om livet og verden, om det finnes en høyere makt eller ikke, hvilken etikk man bør leve etter osv. For eksempel er ateister og agnostikere omfattet. Det er ikke noe klart skille mellom religion og livssyn.

Det er opp til håndhevingsorganene å ta stilling til om en person i et enkelt tilfelle er vernet på grunn av sin religion eller sitt livssyn. Hvor langt vernet rekker, må tolkes i tråd med blant annet EMK artikkel 9 og praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD). I saken *Eweida mfl. mot Storbritannia*, dom 15. januar 2013 (premiss 80–82), uttalte domstolen at retten til religionsfrihet bare omfatter holdninger av en viss klarhet, alvorlighet, sammenheng og viktighet. Religionsfriheten innebærer en rett til å gi uttrykk for religiøs tro i offentligheten. Domstolen uttalte videre at ikke enhver handling som er inspirert, motivert eller påvirket av religion utgjør et uttrykk for den religiøse troen. Handlingen må være tett knyttet til religionen. Handlinger eller unnlater som ikke er et direkte uttrykk for troen eller som bare har fjern tilknytning til den religiøse overbevisningen, er ikke beskyttet av EMK artikkel 9 nr. 1.»

I Diskrimineringslovutvalgets utredning, NOU 2009: 14 side 131, går det frem om politisk syn:

«Vernet mot diskriminering på grunn av politisk syn omfatter diskriminering på grunn av medlemskap og tilslutning til politiske partier og deres politikk. Det omfatter også diskriminering på grunn av uttalt eller antatt sympati eller enighet med politiske teorier og synspunkter (for eksempel marxisme). Vernet gjelder også om de politiske oppfatningene oppfattes av arbeidsgiver og andre som støtende eller krenkende, slik som for eksempel nynazistiske sympatier. Dette er imidlertid problematisk fordi det politiske synet på denne måten kan stå i et motsetningsforhold til menneskerettigheter og de verdier disse rettighetene skal verne, som for eksempel når det gjelder oppfatninger om rettigheter til homofile eller til muslimske innvandrere.»

Forskjellsbehandling er ikke i strid med forbudet når den har et saklig formål, er nødvendig for å oppnå formålet og ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 9 og arbeidsmiljøloven § 13-3.

I forarbeidene til likestillings- og diskrimineringsloven, Prop. 81 L (2016-2017) side 316, går det frem om lovlig forskjellsbehandling:

«I bestemmelsens første ledd bokstav a stilles det krav om at forskjellsbehandlingen har et «saklig formål». Om et formål er saklig vil bero dels på om begrunnelsen er sann og dels på en konkret vurdering av om det er legitimt i det konkrete tilfelle. Om begrunnelsen er korrekt, oppstår spørsmålet om den ivaretar en beskyttelsesverdig interesse. Denne vurderingen vil være skjønnspreget. Videre må det vurderes om formålet er av en slik art at prinsippet om likebehandling bør vike.

I bestemmelsens første ledd bokstav b er det formulert et vilkår om at forskjellsbehandlingen må være «nødvendig» for å oppnå det saklige formålet. Med nødvendig menes mer enn at forskjellsbehandlingen er ønskelig, men på den annen side behøver den ikke være uunnværlig. Dersom det foreligger andre ikke-diskriminerende handlingsalternativer som er egnet til å oppnå formålet, og som ikke er uforholdsmessig ressurskrevende, vil dette imidlertid være et sterkt argument for at forskjellsbehandlingen ikke er nødvendig.

Av bestemmelsens første ledd bokstav c følger det at forskjellsbehandlingen ikke må være «uforholdsmessig inngripende» overfor dem som forskjellsbehandles. Selv om midlene som er valgt er nødvendige, må de også være forholdsmessige. Med dette menes at det må foretas en proporsjonalitetsvurdering; en avveining mellom mål og middel, og konsekvensene for den eller de som rammes av forskjellsbehandlingen.»

I Diskrimineringsnemndas bevisvurdering gjelder det alminnelige beviskravet i sivile saker. Nemnda skal legge til grunn det faktum som er mest sannsynlig, se for eksempel Høyesteretts dom i HR-2020-2476-A avsnitt 74 og 75.

Den konkrete vurderingen

Utgangspunktet for vurderingen

Slik nemnda oppfatter klagerne, mener de at den omstendighet at skolene og barnehagene viser frem eller heiser regnbue-/prideflagget, ikke i seg selv utgjør diskriminering av dem som ansatte. Nemnda er enig i dette og bemerker at det å bli eksponert for et heist flagg – og forutsetningsvis da verdier og holdninger som står i strid med ens egen religion, livssyn eller politisk syn – ikke i seg selv innebærer at klagerne stilles dårligere enn andre. Tilstedeværelse på jobb mens flagget er heist, kan ikke anses som uttrykk for en tilslutning til de verdier eller holdninger flagget eventuelt gir uttrykk for, og ligger uansett innenfor det den enkelte ansatte må tåle, uavhengig av religion, livssyn og politisk syn.

Det sentrale spørsmålet i saken er om pålegget om å delta på og medvirke til fellesmarkeringen av Mangfoldsuka 28. mai 2024 utgjør diskriminering. De aktuelle diskrimineringsgrunnlagene er religion, livssyn og politisk syn. Nemnda finner det ikke nødvendig å skille mellom religion, livssyn og politisk syn, idet klagernes overbevisning etter nemndas syn uansett kan være omfattet av ett av diskrimineringsgrunnlagene.

Klagerne ble i forkant av markeringen pålagt å sørge for at elevene var til stede og stilte opp. Deretter måtte de passe på elevene og selv være til stede da regnbue-/prideflagget ble heist, etterfulgt av en tale fra rektor og/eller elevrådsrepresentant, samt fellessang og/eller dans. Sangene/dansene som ble brukt under markeringen var for eksempel «Barn av regnbuen» og «BlimE-dansen».

Fellesmarkeringen representerte avslutningen på det som Drammen kommune fra 2024 har kalt Mangfoldsuka. Nemnda legger til grunn at fokuset gjennom denne uken i 2024 var ulike former for mangfold i tråd med læreplanverket. Også under fellesmarkeringen 28. mai 2024 var det overordnede fokuset mangfold, respekt og likeverd. Pride eller Foreningen FRI ble som sådan ikke omtalt og heller ikke verdiene knyttet til blant annet seksualitet og kjønn som kan assosieres med dette.

For at det skal foreligge indirekte forskjellsbehandling, ved at noen er stilt dårligere, må disse ha blitt utsatt for en viss grad av skade eller ulempe, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 8.

Nemnda er delt i synet på om pålegget til de ansatte om deltakelse i markeringen 28. mai 2024, slik dette er beskrevet ovenfor, samlet representerer en indirekte forskjellsbehandling, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 8.

Nemndmedlemmene Deinboll, Douglass, Wallevik og Frantzen ser slik på dette spørsmålet:

Et pålegg om å delta i handlinger eller aktiviteter som innebærer at den enkelte kan oppfattes å slutte seg til verdier som står i strid med ens religion, livssyn eller politiske syn, vil etter disse nemndmedlemmenes syn utgjøre slik skade eller ulempe at det overskrider terskelen for forskjellsbehandling etter likestillings- og diskrimineringsloven § 8. Et illustrerende eksempel på dette er en sak fra Riksdagens ombudsmän (JO) i Sverige, Beslut 647-2020 av 1. juni 2021. En skole i Sverige arrangerte temauke om menneskers likeverd. Temauken ble avsluttet med en aktivitet i skolegården, der alle elevene skulle vifte med regnbueflagg. Formålet med aktiviteten var å vie oppmerksomhet til menneskers likeverd og en prideparade som skulle arrangeres av en organisasjon påfølgende dag. Aktiviteten var i utgangspunktet frivillig, men denne informasjonen var ikke blitt formidlet til elevene. Riksdagens ombudsmän (JO) vurderte at elevene

kunne oppleve at de ble tvunget til å delta i en meningsytring, og at skolen derfor burde ha avstått fra å gjennomføre aktiviteten.

Flaggheising er som sådan en høytidelig og gjennomgående symboltung handling som uttrykker anerkjennelse og respekt for det som flagget representerer. Flaggheising benyttes ved store og viktige begivenheter. De som samler seg rundt flagget, og da særlig heisingen av dette, vil følgelig gjennomgående bli oppfattet å anerkjenne flagget og slutte opp om de verdier flagget representerer.

Det er mange ulike kilder som beskriver regnbue-/prideflaggets innhold, symbolikk og verdier. Slik disse medlemmene ser det, har det ikke avgjørende betydning for vurderingen etter diskrimineringsregleverket å fastlegge hvilke verdier og holdninger flagget objektivt sett kan sies å gi uttrykk for. Det er her tilstrekkelig å vise til at regnbue-/prideflagget klart også knyttes til pridebevegelsen og til Foreningen FRI. Det ligger i dette at flagget under enhver omstendighet også gir uttrykk for verdier, politiske standpunkt og holdninger som pridebevegelsen og Foreningen FRI assosieres med.

Slik disse nemndmedlemmene ser det, er det ikke tvilsomt at noen av disse verdiene knyttet til blant annet seksualitet og kjønn står i direkte strid med klagernes religiøse overbevisning, livssyn og dels politiske syn. At flagget fra 2024 omtales som regnbueflagg og ikke prideflagg, og at kommunen byttet betegnelsen på uka fra Pride til Mangfoldsuka, endrer klart nok ikke flaggets symbolske betydning eller hvilke assosiasjoner flagget gir.

Med dette som utgangspunkt er det disse nemndmedlemmers syn at et pålegg om å delta under en markering hvor regnbue-/prideflagget heises, etterfulgt av tale, sang og dans, innebærer at de ansatte ble stilt dårligere som følge av sin religion, livssyn og/eller politiske syn.

Det foreligger derfor forskjellsbehandling etter likestillings- og diskrimineringsloven § 8.

Nemndmedlem Borvik er kommet til at pålegget om å være til stede under fellesmarkeringen ikke utgjør en slik skade eller ulempe at forholdet er i strid med likestillings- og diskrimineringsloven § 8. Borviks begrunnelse for dette er inntatt nedenfor.

Alle nemndmedlemmene unntatt Borvik, skal etter dette ta stilling til spørsmålet om denne forskjellsbehandlingen likevel er lovlig i medhold av likestillings- og diskrimineringsloven § 9, i det den er saklig, nødvendig og forholdsmessig. Ved denne vurderingen er nemnda delt.

Er forskjellsbehandlingen likevel lovlig, jf. § 9?

Nemndmedlemmene Deinboll og Douglass er kommet til at forskjellsbehandlingen er lovlig.

Forskjellsbehandling er ikke i strid med forbudet mot diskriminering dersom den har et saklig formål, er nødvendig for å oppnå formålet og den ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den som forskjellsbehandles.

Kravet til saklig formål innebærer at formålet etter en konkret vurdering må fremstå som legitimt, der det avgjørende er om det dreier seg om en beskyttelsesverdig interesse, jf. Prop. 81 L (2016-2017) side 118.

Kravet til nødvendighet innebærer at det må vurderes om forskjellsbehandlingen er egnet til å oppnå det saklige formålet, jf. Prop. 81 L (2016-2017) side 119. Det må også vurderes om det finnes andre ikke-diskriminerende handlingsalternativer som er egnet til å oppnå det saklige formålet, og som ikke er uforholdsmessig.

Drammen kommune har vist til at formålet med felles flaggdag og markering er å fremme et inkluderende miljø og motvirke diskriminering i skolen, og at det i denne forbindelse er viktig å aktivt synliggjøre støtte til utsatte grupper. Formålet er blant annet forankret i opplæringsloven og i kommunens likestillingsplikter.

Nemndmedlemmene Deinboll og Douglass mener pålegget om de ansattes tilstedeværelse under fellesmarkeringen både er saklig og nødvendig. For at formålet i tilstrekkelig grad skal ivaretas, er det nødvendig med en samlet oppslutning fra skolens ansatte. Dersom enkelte ansatte skulle kunne reservere seg fra tilstedeværelse under en markering som har til formål å markere likeverd, respekt og mangfold, vil det kunne føre til at markeringen mister sitt formål og sin kraft.

I forholdsmessighetsvurderingen må det foretas en interesseavveining mellom de mulige positive effektene forskjellsbehandlingen har for å fremme det aktuelle formålet, og eventuelle negative konsekvenser for den som rammes av forskjellsbehandlingen, jf. Prop. 81 L (2016-2017) side 119. Kravet til forholdsmessighet innebærer at løsningen samlet sett må fremstå som rimelig. Adgangen til indirekte forskjellsbehandling er generelt sett videre enn adgangen til direkte forskjellsbehandling, jf. Prop. 81 L (2016-2017) side 315.

Nemndmedlemmene Deinboll og Douglass mener at pålegget om tilstedeværelse under flaggheisingen og markeringen 28. mai 2024 var forholdsmessig.

Ved denne vurderingen har den konkrete konteksten som fellesmarkeringen ble gjennomført i, betydning. Deinboll og Douglass legger til grunn at Drammen kommune gjentatte ganger under forberedelsene til, og underveis i Mangfoldsuka 2024, presiserte eksternt og internt at de ved bruken av regnbue-/prideflagget ikke gir uttrykk for tilslutning til pride eller Foreningen FRI. Kommunen presiserte at flagget benyttes som et uttrykk for støtte til mangfold, respekt, inkludering og likeverd. At denne presiseringen hadde en realitet, underbygges både av innholdet i rektors tale og av valget av sanger i forbindelse med flaggheisingen.

Slik Deinboll og Douglass ser det, ble det med dette etablert en reell avstand mellom de verdiene som flagget også gir uttrykk for, og som står i strid med klagerne religion, livssyn og politiske syn, og selve fellesmarkeringen hvor flagget ble heist og de ansatte måtte medvirke. Det er videre sentralt at klagerne ikke ble pålagt aktive handlinger utover å samle og bringe elevene til markeringen, samt å være til stede for elevene under markeringen. Handlingene som klagerne ble pålagt å gjennomføre, er av alminnelig karakter for en lærer. I tillegg kommer at markeringens varighet var begrenset. Samlet sett stiller denne saken seg derfor annerledes enn saken fra Riksdagens ombudsmän (JO) i Sverige som er omtalt ovenfor.

Selv om pålegget om tilstedeværelse og deltakelse ved flaggheisingen og markeringen i utgangspunktet utgjør forskjellsbehandling, vil de ansattes tilstedeværelse i denne konkrete konteksten ikke med rimelighet kunne oppfattes som støtte eller tilslutning til en religiøs, livssynsmessig eller politisk markering.

Deinboll og Douglass har ved den samlede vurdering også lagt vekt på Drammen kommune sin opplysning om at flaggheisingen og markeringen har en positiv betydning for sårbare og utsatte elevgrupper, som kan være omfattet av andre vernede diskrimineringsgrunnlag, herunder seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. I saken Eweida mfl. mot Storbritannia (2013) (EMD-2010-48420), berørte EMD spørsmålet om kolliderende menneskerettigheter og uttalte at dersom to menneskerettighetsbestemmelser kommer i konflikt med hverandre, skal det mer til for å konstatere at det foreligger brudd, se premiss 106. Dette utgangspunktet ble fulgt opp i NOU 2016: 13 punkt 6.5.1.2, der det ble vist til at EMD også uttalte at dersom formålet med et pålegg er å sikre likestillings/ikke-diskriminering, så vil dette være et svært tungtveiende moment, og at statene da må ha en vid skjønnsmargin ved avveiningen av motstridende rettigheter.

Deinboll og Douglass er etter dette kommet til at forskjellsbehandlingen fremstår som rimelig og forholdsmessig. Hvorvidt det er hensiktsmessig eller treffende å benytte regnbue-/prideflagget for å markere mangfold, toleranse og likeverd i skoler og barnehager, er et spørsmål nemnda ikke skal ta stilling til.

Forskjellsbehandlingen er etter dette lovlig, og dermed ikke i strid med forbudet mot diskriminering, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 9.

Nemndmedlemmene Wallevik og Frantzen er kommet til at forskjellsbehandlingen ikke er lovlig.

Som nevnt ovenfor er samtlige nemndmedlemmer, med unntak av Borvik, kommet til at klagerne ble stilt dårligere ved at de ble pålagt å være til stede under markeringen der regnbue-/prideflagget ble heist.

I tillegg til det som er fremhevet ovenfor, skal det bemerkes at kommunen ikke ensidig kan definere hvilke verdier regnbue-/prideflagget skal forstås å symbolisere. Det er ikke svært uvanlig å oppfatte regnbue-/prideflagget som symbol på først og fremst seksuelt mangfold. For mange symboliserer regnbue-/prideflagget også en kamp blant annet for anerkjennelse av flere kjønn enn to, liberalisering av regler om kjønnsbekreftende behandling, tillatelse av surrogati, legalisering av sexarbeid, endring av reglene om samliv og endringer i barneloven og likestillings- og diskrimineringsloven. Wallevik og Frantzen mener det er en rimelig forståelse når klagerne oppfatter at flagget også markerer disse verdiene, og at de oppfatter at dette er i strid med deres religiøse overbevisning, livssyn og/eller politiske syn.

Det skal også nevnes at kommunens markering skjer på samme tid som pridefeiringen i kommunen, og markeringen knyttes dermed ytterligere opp mot de mange ulike standpunktene som markeres under pridefeiringen, og standpunktene til Foreningen FRI, som står som arrangør.

Deltakelse i en slik markering er noe annet og mer enn å bli eksponert for synspunkter/verdier som klagerne ikke er enig i. Poenget er at klagerne blir tatt til inntekt for de verdier/synspunkter flagget representerer, og det er noe annet enn å bli stilt overfor ytringer av ulike slag og som klagerne må tåle i et mangfoldig samfunn.

Der Wallevik og Frantzen skiller lag med Deinboll og Douglass, er om unntaket i likestillings- og diskrimineringsloven § 9 kommer til anvendelse.

Wallevik og Frantzen mener at vilkårene i likestillings- og diskrimineringsloven § 9 første ledd ikke er oppfylt.

Selv om det skulle foreligge saklig grunn for en slik markering, var det ikke nødvendig for oppnåelse av formålet å pålegge alle å være til stede jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 9 første ledd bokstav b. Fravær av et fåtall lærere og/eller elever vil etter Walleviks og Frantzens syn ikke redusere virkningen av skolens markering. Wallevik og Frantzen mener at heller ikke vilkåret i § 9 første ledd bokstav c er oppfylt. I lys av det som er sagt ovenfor om

at flaggseremoni er en symboltung markering, og at klagerne oppfatter at verdiene flagget markerer står i klar motstrid med deres verdioppfatning, er det uforholdsmessig inngripende å pålegge klagerne å delta i markeringen/seremonien.

Wallevik og Frantzen finner grunn til å fremheve at mangfold også innebærer å utøve respekt for andres meninger og at det er lite formålstjenlig å tvinge andre til å delta på markeringer som disse oppfatter å være i klart strid med sin religiøse overbevisning, livssyn eller politiske syn.

Wallevik og Frantzen mener det ikke er grunner som tilsier at det ikke kan gis fritak for deltagelse i en slik markering/seremoni, på samme måte som ved skolegudstjenester, eventuelt at det ikke gjennomføres en felles markering/seremoni med flaggheising.

Wallevik og Frantzen viser for øvrig til beslutning fra Riksdagens ombudsmän (JO), som omhandlet ovenfor, og hvor Riksdagens ombudsmän viste til at det ikke var anledning til å utforme undervisningen slik at elevene ble tvunget til å delta i meningsytringer og at skolen skulle ha avstått fra aktiviteten.

Wallevik og Frantzen viser endelig til artikkel 2 i tilleggsprotokoll nr. 1 til EMK om at staten plikter å respektere foreldres religiøse og filosofiske overbevisning i offentlig utdanning og undervisning av barn. Plikten kan sikres ved å frita fra undervisning eller ved å gjøre undervisningen nøytral slik at den ikke støter noens livssyn.

Nemndmedlem Borvik er kommet til at pålegget om at ansatte skulle være til stede under fellesmarkeringen 28. mai 2024 ikke innebærer slik skade eller ulempe at det utgjør forskjellsbehandling etter likestillings- og diskrimineringsloven § 8.

Borvik har en annen vurdering av hvordan regnbueflagget – slik det inngikk som et element i fellessamlingen – med rimelighet kan tolkes. Under saksforberedelsen for nemnda har det blitt fremlagt dokumentasjon som kaster lys over hvilke verdier og meninger regnbueflagget gir uttrykk for. Dokumentasjonen viser at regnbueflagget kan tolkes på svært ulike måter. Det er ikke tvilsomt at regnbueflagget kan knyttes til de verdier og det politiske programmet som pridebevegelsen og Foreningen FRI arbeider for å realisere. Det er heller ikke tvilsomt at dette står i skarp motstrid til de verdier og holdninger som mange religiøse setter høyt. For Borvik er det like klart at regnbueflagget også kan symbolisere mer allmenne verdier som toleranse og mangfold, slik Drammen kommune har gjort gjeldende. Regnbueflagget må derfor, som alle andre ytringer, tolkes. I denne tolkningsprosessen vil den konteksten som regnbueflagget brukes i, være av sentral betydning.

Programmet for Mangfoldsuka 2024 i Drammen kommune blir sentralt i denne tolkningsprosessen, og det samme gjelder den nærmere innretningen på fellessamlingen. Borvik nøyer seg her med å vise til det som ovenfor er framkommet om dette, og vil særlig trekke fram at det i fellessamlingen ikke ble sagt noe eksplisitt om det nærmere innholdet i pridebevegelsen og Foreningen FRI's politiske program. Borvik viser også til at det i fellessamlingen ble sunget sanger som framhever mangfold og toleranse. Den tolkning av regnbueflagget som klagerne legger til grunn, framstår etter Borviks vurdering som helt løsrevet fra denne konteksten. Borvik er derfor enig med Drammen kommune i at regnbueflagget, i den konteksten som denne saken gjelder, må tolkes som et uttrykk for toleranse og mangfold.

Borvik vil for øvrig bemerke at selv om man la til grunn at regnbueflagget brukt i den konteksten som denne saken gjelder, måtte tolkes som et uttrykk for de verdier og det politiske programmet som pridebevegelsen og Foreningen FRI forfekter, er det Borviks syn at de ansatte – ved å bli pålagt å være til stede sammen med sine elever under fellesmarkeringen – likevel ikke er stilt dårligere som følge av sin religion, livssyn eller politiske syn. I et åpent og liberalt samfunn som vårt, der verdimangfold, meningsbrytning og ytringsfrihet er helt grunnleggende, er dette tvert imot noe som må aksepteres. For Borvik er det sentralt at fellessamlingen ble lagt opp på en slik måte at tilstedeværelsen i seg selv ikke kan tas til inntekt for at man slutter seg til pridebevegelsens og Foreningen FRI's verdier og politiske program. Borvik oppfatter ikke selve flaggheisingen som særlig symboltung, og i fellessamlingen ble det ikke gjennomført ritualer eller annet som kan tolkes som en tilslutning til noe som er i strid med klagerens religion, livssyn eller politiske syn.

Borvik har etter dette kommet til at pålegget til ansatte om å være til stede sammen med sine elever under fellesmarkeringen av Mangfoldsuka 28. mai 2024, ikke stiller de ansatte dårligere som følge av sin religion, livssyn eller politiske syn. Med dette utgangspunktet er det ikke nødvendig for Borvik å ta stilling til om vilkårene i likestillings- og diskrimineringsloven § 9 er oppfylt.

Konklusjon

Etter dette er nemnda kommet til at Drammen kommune ikke har diskriminert A mfl. på grunn av religion, livssyn eller politisk syn. Klagen har ikke ført frem.

Nemndas uttalelse er avgitt under slik dissens som redegjort for ovenfor.

Slutning i sak 2025/121

Diskrimineringsnemnda har gitt følgende uttalelse

Drammen kommune har ikke diskriminert A mfl. på grunn av religion, livssyn eller politisk syn.

Elisabeth Deinboll
nemndleder

Reidun Wallevik

Bjørnar Borvik

Anniken Mellegaard Douglass

Torstein Frantzen

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.